

ARHITEKTONSKA STUDIJA VELNES-SPA CENTRA NA JEZERU PALIĆ**ARCHITECTURAL STUDY OF WELLNESS & SPA CENTER ON LAKE PALIC**Marta Bolok, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – ARHITEKTONSKO PROJEKTOVANJE**

Kratak sadržaj – *Obala Palićkog jezera je poznata turistička destinacija u prirodnom okruženju sa prepoznatljivom arhitekturom. Osnovna ideja projekta je stvoriti prostor za očuvanje fizičkog i duhovnog zdravlja gde postoje prirodni kontekst kao spoljna i udobnost korisnika kao unutrašnja odrednica kreiranja. Analize i potencijali konkretne lokacije su rezultovali velnes-spa centar koja pokazuje univerzalnost i vremenske kvalitete arhitekture od koje je potekla. Objekat čuva tradiciju ali ide u korak sa vremenom u kom je nastao.*

Ključne reči: *arhitektura, velnes-spa, aktivan odmor, prirodno okruženje, udobnost*

Abstract – *Lake Palić with its surrounding is a famous tourist destination in a natural environment with characteristic buildings of Art Nouveau architecture. The main idea of the project is to create a space for preserving physical and spiritual health, where there is a natural context as an external and user comfort as an internal determinant of creation. Specifically, the analysis of the heritage together with potential of the building site resulted in the contemporary wellness & spa center, which points out universal and evergreen qualities of the architecture behind it. The building keeps the tradition by living up to the standards of today.*

Keywords: *architecture, wellness & spa, active vacation, nature, comfort*

1. UVOD

Savremen stil života doveo je do povećanog interesovanja za velnes način života, koji se javilo kao prirodna potreba ljudi da učine nešto dobro za svoje zdravlje. Istraživanja pokazuju da od ukupno 5 putovanja u Evropi, 2 su motivisana velnesom, dok je turizam u Srbiji jedan od najneiskorišćenijih potencijala.

Palić je kvalitetna i poznata turistička destinacija sa autentičnom arhitekturom i tradicijom banjskog lečilišta koje postoji preko 150 godina. Radi očuvanja identiteta mesta na Paliću se grade replike vila sa kraja XIX veka, koje u posmatraču bude lažan utisak prošlosti. Cilj projekta velnes i spa centra jeste povezivanje sa prirodom i ambijentalnom celinom, kroz interpretaciju istorijskog konteksta.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Jelena Atanacković-Jeličić

2. OPIS PROJEKTA**2.1. Programski sadržaji velnes-spa centara**

Zdravstveni turizam se može podeliti na medicinski turizam i velnes turizam. Velnes turizam se odnosi se na goste koji su dobrog zdravlja i dolaze radi tretmana koji će im omogućiti održavanje dobrog fizičkog, psihičkog i duhovnog zdravstvenog statusa. Spa kao termin vodi poreklo od latinske skraćeniце što u prevodu znači „putem vode do zdravlja“ i podrazumeva upotrebu vode u procesu očuvanja i unapređenja zdravlja.

Velnes-spa centri teže da budu što autentičniji u pružanju svojih usluga, najčešće ponude koje imaju mogu se svrstati na sledeće:

vodeni svet za rekreaciju i opuštanje, sauna park,
široki spektar tretmana i terapija, relaks zone,
medical spa, fitnes

2.2. Lokacija

Park prirode "Palić" se nalazi na severu Vojvodine, južno od granice sa Mađarskom i južno od naselja Palić. Od grada Subotice udaljen je 7 km u jugoistočnom pravcu. Obuhvata zaštićenu prostornu celinu kulturno-istorijske baštine Palića, koja sa urbanim i fizičkim strukturama doprinosi vrednosti zaštićenog prirodnog dobra.

Značajni objekti u stilu secesije koji su izgrađeni čineći ambijentalnu celinu stvarajući fenomen "duh mesta" svečano su otvoreni 1912-e godine: Vodotoranj, Velika terasa, Muzički paviljon i Ženski štrand. Posle Prvog svetskog rata na istočnoj obali Palića izgrađen je Muški štrand, nakon Drugog svetskog rata u borovoj šumi Letnja pozornica, 1960-ih godina izgrađen je sportski centar i podignuto Vikend naselje. Godine 1978. iskopana je prva bušotina termomineralne vode na Paliću, a 1984. je otvoren Termalni bazen.

Od 2007. godine postoji usvojen Plan razvoja Palića u obliku Master plana čiji cilj je da Palić internacionalno postane prepoznatljiv kao celogodišnja banjska i velnes destinacija sa dobro organizovanim sadržajima za održavanje sastanaka i događaja.

2.3. Opis parcele

Parcela je smeštena između Palićkog i manje poznatog Omladinskog (Krvavog) jezera (slika 1), izolovana od direktnog urbanog gradskog jezgra uz lak pristup zbog blizine autoputa E75 i lokalnih saobraćajnica, poseduje izuzetne prostorne kvalitete. Sa istočne strane se graniči sa Kanjiškim putem, prema jugu se nalaze sportski tereni, a zapadnu stranu čini sama obala Palićkog jezera sa šetnom stazom.

slika 1- pozicija parcele   slika 2- pozicija objekta

2.4. Funkcija, sadržaji i programi velnes i spa centra

Objekat velnes i spa centra se izdvaja kao posebna celina u okviru bazenskog kompleksa koji je predviđen Master planom na odabranoj parceli, prikazano na slici 2.

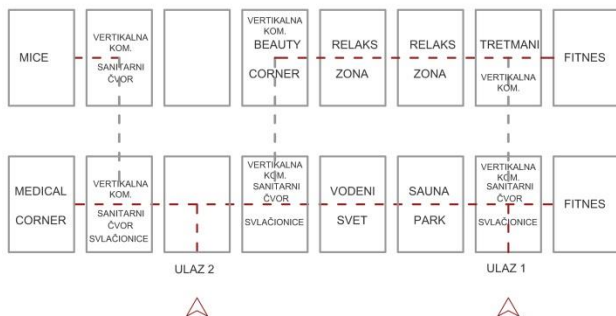
Od same obale Paličkog jezera je povučena 50 metara, dozvoljena spartnost iznosi P+1. Uticaj na pozicioniranje objekta su imali izvori termalne vode .

Građevina je izdužena, horizontalna, simetrična. Osnova prati liniju obale fokusirajući poglede ka jezeru.

skica 1 - program velnes-spa centra

Sadržajima velnes i spa centra se može pristupiti sa dva

skica 2 - program podeljen po etažama

posebna ulaza, od kojih je prvi sa pristupne ulice, predviđen samo za posetioce velnes i spa centra, dok je drugi ulaz povezan toplom vezom sa glavnim ulazom bazenskog kompleksa i namenjen je korisnicima koji borave na otvorenim i zatvorenim bazenima ili onima koji će prvenstveno koristiti usluge fitnes centra.

Sadržinski, ceo kompleks se sastoji od osam celina. Kao što se može uočiti iz početne skice programa *medical corner* i konferencijekse sale se ne prepliću sa ostalim sadržajima, tako da se u ulaznom holu razdvajaju putanje njihovih korisnika i onih koji se upućuju prema svlačionicama.

Medicinske usluge se temelje na očuvanju, unapređenju zdravlja, ali uključuje intervencije estetske hirurgije. Za tu svrhu su u levom krilu prizemlja formirana 8 ordinacija (označeno zelenom bojom na skici 4).

U Skolastikinom kupatilu iz perioda antičke grčke su na samom ulazu bile smeštene svlačionice, odnosno već je

tada bila formirana ideja podele prostorija na čiste i prljave. Kao što je spomenuto u ovom slučaju imamo dva ulaza.

Ulaz broj 1 na skici 3 predstavlja ulaz u bazenski kompleks gde je smeštena glavna svlačionica. Ostali mali ulazi-izlazi u okviru kompleksa se smatraju čistim jer se prethodno koristila glavna svlačionica. Gosti koji su zainteresovani samo za fitnes prolaze kroz tu prostoriju (u njihovom slučaju vrši se zamena obuće) zatim kroz čist hodnik stižu u fitnes svlačionicu. Korisnici velnes-spa centara su pretežno žene, izuzetak čini segment fitnesa gde su muškarci prisutni u istom broju. Fitnes svlačionice u okviru kojih su smešteni i tuševi su istih dimenzija za

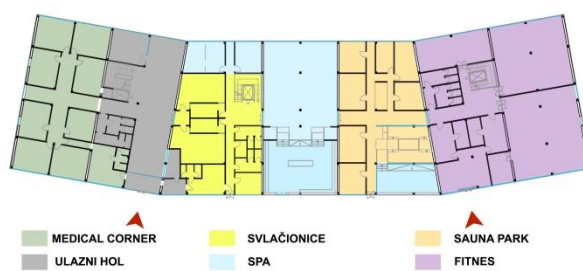

skica 3 - pristup objektu

muškarce i žene.

Kroz ulaz broj 2 se direktno pristupa velnes-spa centru, ali se još u predprostoru razdvajaju svlačionice osoblja, levo za zaposlene medicinskog bloka, desno za ostale zaposlene velnes-spa centra. U holu se pored prodaje karata predviđeni su *smoothie bar*, prostor za sedenje, posebna prostorija za čuvanje dece, stepenice sa liftom, toaleti i ulaz u svlačionice velnes-spa centra. Ove svlačionice su takođe podeljene po polovima i svaka poseduje svoju prostoriju sa tuševima.

U prizemlju se nalazai spa (skica 4), odnosno aktivnosti

skica 4 – sadržaji prizemlja

koje se vezuju za vodu: termalni bazen, hidromasažne terapije, tretmani u kadama i slično. Sledi sauna park sa raznim tipovima sauna, u finskoj sauni je predviđeno održavanje sauna senase. Za rashlađivanje tela su tu smešteni tuševi, zatim ledena pećina, i Knajp staza. Fitnes obuhvata dva nivoa i sastoji se od teretane, jedne sale za grupne, jedne sale za individualne treninge u prizemlju, dok su na spratu smeštene jedna manja i još dve sale za grupne vežbe čiji pregradni zid se po potrebi može ukloniti.

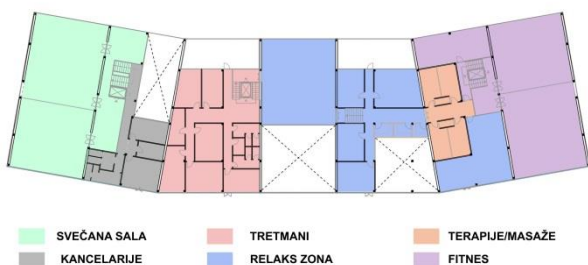
Građevina velnes i spa centra jeste P+1, ali postoji visinska razlika između 3 glavna programa i krila koja ih spajaju. Stepenice do više kote imaju još po jedan krak, a

liftovi otvaraju vrata u različitim pravcima koju ilustruje skica broj 5.

skica 5 – prikaz visinske razlike sprata kroz podužni presek

Na spratu prvog sektora (+3.06) se nalaze 3 kancelarije za obavljanje administrativnih poslova, kao i sanitarni čvor, koji je odvojen, ali se lako može pristupiti od kongresnih sala, koje se nalaze pola sprata više (+4.60). Sale su kapaciteta 84 mesta i 60 mesta (veći pruža divan pogled na jezero) i pogodne su za održavanje edukativnih radionica velnes načina života, izložbi i svečanih događaja. Po potrebi pregradni zid se lako može ukloniti

skica 6 – programski sadržaj sprata

da bi se formirala jedna velika prostorija zastakljena sa dve strane.

Drugi deo sparta je namenjen velnesu, odnosno ulepšavanju i relaksaciji. Pored fitness sale postoji mala biblioteka, zatim hodnik vodi do prostorija gde se vrše tretmani i terapije. Po zahtevu moguće je organizovati paralelne tretmane, masaže. U centralnom delu je prostor za odmor koja otvara vizuru ka jezeru. Projektovano je još nekoliko prostorija za relaksaciju koje su manjih kapaciteta, ali imaju specifičnu namenu poput tepidarijuma, ili relaks sobe u kombinaciji sa hromoterapijom, aromaterapijom, terapijom zvuka... U prvom krilu su smešteni saloni, takozvani *beuty corner*. Sa obe strane centralne jedinice (po uzoru svlačionice iz 1912. godine koje se nalaze na parceli i predviđeno je njihovo rušenje) su terase za sunčanje gde se može u potpunosti prepustiti se prirodi.

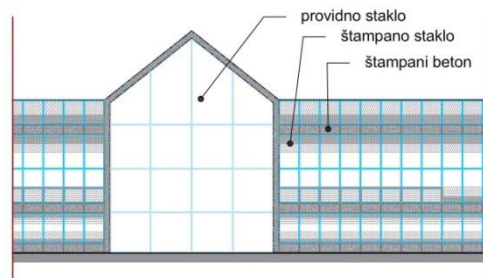
2.5. Tehnički opis

Konstrukcija

Konstrukcija je sačinjena od AB stubova. Rezervoari za vodu su izliveni AB kade. Iznad zemlje AB stubovi i grede se kombinuju sa čelikom-rešetkama za savladavanje većih raspona gde je potrebno. AB zidovi ograđuju protivpožarna stepeništa i lift opno koje se protežu do krovnih ravni.

Materijalizacija

Fasada je obložena staklom u kombinaciji sa štampanim betonom sa metalnim nosačima. Staklo je najzastupljeniji

skica 7 – materijalizacija fasade

materijal radi postizanja interakcije unutrašnjeg i spoljašnjeg prostora. Zastakljeni delovi glavnih celina (fitness, bazen/relaks i *medical corner*) koji otvaraju pogled prema jezeru su potuno providni, dok su drugi sadržaji sakriveni iza štampanog stakla ili štampanog betona u zavisnosti od intimnosti prostorija (skica 7).

Na staklu i na betonu se javlja florlalni motiv u cilju postizanja sklada sa prirodom i sa okolnim objektima secesije.

Stakleni paneli se otvaraju-zatvaraju automatski u zavisnosti od vremenskih uslova, čime je omogućena i prirodna ventilacija objekta.

Izražena horizontalnost objekta se još više naglašava rasporedom postavljanja staklenih i betonskih panela i trebalo bi nagoveštava statičnost, staloznost i mir, harmoniju koju pruža velnes.

Primenjeni principi održivog razvoja

Od prirodnih faktora vodilo se računa o očuvanju postojeće vegetacije. Pojas listopadnog drveća između objekta i obale jezera su značajna za očuvanje biodiverziteta jezera i okoline, dalje pruža zaklon od preterane osunčanosti u letnjem periodu, a zagrevanje u zimskom periodu. Krovne ravni su ozelenjene, gde je moguće, tako da zelena površina gradnjom nije uništena, samo premeštana na krov. Prednosti zelenog krova su velika akumulacija toplote i prirodna rashladjenost objekta.

Na krovu zatvorenog olimpijskog bazena koji se proteže u pravcu sever-jug, postavljeni su solarni kolektori, čija sakupljena energija bi se koristila kao dodatni izvor za zagrevanje prostora sa zatvorenim bazenom u zimskom periodu. Predviđene primenjene ekološke tehnologije:

- toplotna pumpa (dogrevanje objekta)
- kotao za biomasu (dogrevanje objekta)
- podzemna cisterna za sakupljanje kišnice
- punjači za električne automobile
- sistem kućne automatike- pametna zgrada (kontrola osvetljenja i spoljnerasvete, kontrola sistema za dogrevanje, parkinga, upravljanje zalivnim sistemom, kontrola ulaza, elektronski i video nadzor, alarmni sistem, kontrola uređaja, kontrola reflektujućih površina...)
- javni displej sa energetskim podacima za javne objekte (merenje u realnom vremenu spoljne i unutrašnje temperature u objektu, potrošnjeenergije za dogrevanje, proizvodnju i potrošnju električne energije...)

Prilagodjenost kompleksa osobama sa posebnim potrebama

Objekat se predviđa u okviru bazenskog kompleksa, pored ostalog ima i funkciju lečilišta sa termalnim bazenima, svojom formom i sadržajem treba da se prilagodi osobama sa posebnim potrebama koji se ogleda u:

- o postavljanju liftova koji svojim dimenzijama zadovoljavaju propise za nesmetano kretanje invalidnih lica, uz svaku stepenišnu vertikalu
- o označavanju prvog i poslednjeg stepenika,
- o prilagođavanju dimenzija, položaja i materijalizacije vrata
- o postavljanju sanitarnih čvorova za osobe sa invaliditetom u sanitarnim blokovima
- o postavljanju platforme/dizalice za invalide u bazenima
- o postavljanje stolice/ lifta na stepenicama koji spaja relaks zonu centralnog dela (+4,60) i hodnik koji vodi u sobe za odmor i prostorije predviđene za tretmane i masaže (+3.06)

Zaštita objekta od požara

Protivpožarna zaštita objekta je sprovedena na nivou projektovanja. Sigurna i preventivna zaštita ostvaruje se građevinskim pasivnim merama i primenom odgovarajućih materijala.

Spratnost objekata P+1 nije velika, i time je omogućena brza evakuacija ljudi u slučaju hitnih intervencija. Objekat je podeljen na 5 protivpožarna sektora. U objektu su projektovana 3 stepeništa čija međusobna udaljenost ne prelazi 30 metara. Osim glavnog ulaza, postoje 2 izlaza koje vode u dvorište, treći izlaz je takođe moguće koristiti za napuštanje objekta koji vodi kroz termalni bazen.

skica 8 – protivpožarna zaštita objekta

3. ZAKLJUČAK

Palić je visoko vredan prostor koji u sebi integriše prirodne i kulturološke atrakcije. Svojim specifičnim sadržajem i kvalitetom usluge privlači različite posetioce tokom cele godine. Set iskustava koji se nudi na Paliću podstiče na zdrav, aktivan život i harmoniju sa prirodom, a kulturni sadržaji i tradicija banjskog rizorta oplemenjuju. Bogatstvo prirodnog i kulturnog nasleđa, Palić koristi za izgradnju sopstvenog identiteta za razvoj velnes turizma usmeren da isporuči vrhunski kvalitet proizvoda i usluga. Palić obezbeđuje iskustvo kojim se sa strane posetilaca kreira osećaj sreće, kao vrhunskog oblika ispoljavanja zdravlja, a sa druge strane, obezbeđuje održivosti prirodnog i kulturnog nasleđa. Palić je jedinstveno mesto gde se ljudi iznova vraćaju u traganju za srećom i zdravljem.

4. LITERATURA

- [1] M. Pucar, B. Josimović, “ *Održivi razvoj banjskih i turističkih naselja u Srbiji* ”, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, Beograd, 2010.
- [2] G. G. Fagan, “ *Bathing in Public in the Roman Word* ”, University of Michigan Press, Ann Arbor 1999.
- [3] V. Mitrović, “ *Arhitektura XX veka u Vojvodini* ”, Muzej savremene umetnosti Vojvodine, Novi Sad, 2010.
- [4] Master plan Palić 2015 JN P 16/14.

Kratka biografija:

Bolok Marta rođena je u Novom Sadu 1988. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura i urbanizam – Arhitektonsko projektovanje odbranila je 2020.god. kontakt: martabolok@gmail.com